

CZU: 336.71(478)+336.77:631.162(478)

CREDITUL AGRICOL ÎN SISTEMUL BANCAR NAȚIONAL: ANALIZE, TENDINȚE, PERSPECTIVE

Prof. univ. dr. Oleg STRATULAT, ASEM
stratulat.oleg@ase.md

ORCID: 0000-0002-5493-5931

DOI: <https://doi.org/10.53486/econ.2022.119.063>

Una dintre cele mai vechi practici de finanțare a agriculturii este finanțarea rambursabilă. Creditul agricol, în trecut, dar și în prezent, constituie o preocupare importantă a instituțiilor de credit – bănci, organizații de creditare nebancaară, asociații de economii și împrumut ș.a.

Creditul agricol rămâne a fi printre principalele instrumente de finanțare a businessului agrar, fapt demonstrat și de practica ultimilor decenii din Republica Moldova.

Analiza evoluției creditului agricol bancar se impune ca o modalitate de evidențiere atât a tendințelor în dinamica acestuia, cât și de elucidare a deficiențelor existente în relațiile producător agricol-bancă. De asemenea, rezultatele investigațiilor respective servesc drept sprijin pentru argumentarea recomandărilor privind modernizarea creditării bancare a afacerilor din agricultură, determinate de particularitățile generale ale producerii agrare și ale conjuncturii economice curente, în vederea menținerii competitivității pe piețele produselor agricole și propulsării afacerilor agrare.

Cuvinte-cheie: finanțare rambursabilă, credit agricol, portofoliu de credit, politică de credit, gaj.

JEL: G21.

Introducere

Importanța subiectului cercetat reiese din necesitatea tot mai mare de rezolvare a problemelor financiare ale unuia dintre sectoarele prioritare ale economiei țării – agricultura, prin creșterea rolului creditării bancare, sporirea accesibilității acestei surse de finanțare, îmbunătățirea condițiilor de creditare, creșterea atractivității creditului bancar pentru producătorii agricoli, precum și stimularea unităților agrare să apeleze la diverse produse și servicii financiare furnizate de bănci.

CZU: 336.71(478)+336.77:631.162(478)

AGRICULTURAL CREDIT IN THE NATIONAL BANKING SYSTEM: ANALYSIS, TRENDS, PERSPECTIVES

Assoc. Prof. PhD Oleg STRATULAT, ASEM
stratulat.oleg@ase.md

ORCID: 0000-0002-5493-5931

DOI: <https://doi.org/10.53486/econ.2022.119.063>

Repayable financing is one of the oldest practices for financing agriculture. Agricultural credit, in the past, but also in the present, is an important concern of credit institutions such as banks, non-bank lending organizations, savings and loan associations, etc.

Agricultural credit remains one of the main instruments for financing the agricultural business, as demonstrated by the practice of the last decades in the Republic of Moldova.

The analysis of the bank agricultural credit evolution is imposed as a way to highlight both the trends in its dynamics and to elucidate the existing deficiencies in the agricultural producer – bank relations. The results of these investigations also serve to support the arguments for the bank lending modernization in agricultural business, determined by the general peculiarities of agricultural production and the current economic situation, in order to maintain competitiveness in agricultural markets and promote agricultural development.

Keywords: repayable funding, agricultural credit, loan portfolio, credit policy, collateral.

JEL: G21.

Introduction

The importance of the subject under investigation from the increasing need to solve the financial problems of one of the priority sectors of the country's economy – agriculture, by increasing the role of bank lending, making it more accessible, improving credit conditions, making bank credit more attractive to farmers, as well as stimulating the use of agrarian units of various financial products and services provided by banks.

Historically speaking, agriculture in the Republic of Moldova is an important branch of

Agricultura, în Republica Moldova, istoric vorbind, este o ramură importantă a economiei naționale. Țara dispune de un potențial enorm de dezvoltare a sectorului agrar. Republica Moldova este a doua țară din lume ca teren arabil, calculat în procente, din totalul suprafeței sale. Din 2,5 milioane de hectare teren agricol, ceea ce reprezintă 53,7% din teritoriul total al țării, 1,8 milioane de hectare sau 73,8% este teren arabil. 80% din teritoriul agricol al Republicii Moldova sunt reprezentate de cernoziomuri [1]. Iar 1,5 milioane de hectare teren agricol se află în proprietate privată.

În același timp, agricultura din Republica Moldova este ineficientă, sectorul înregistrează productivitate scăzută, investițiile în domeniu sunt mici, iar costurile exagerate. Banca Mondială, ani la rând, semnaleză că productivitatea sectorului este de peste 2 ori mai mică decât media europeană, situația acestuia fiind comparabilă cu cea din Europa cu jumătate de secol în urmă. Producătorii agricoli autohtoni au devenit necompetitivi pe piața externă și chiar internă, ritmul de majorare al importurilor de produse agroalimentare fiind în creștere. Doar în anul 2020, conform datelor publicate de Biroul Național de Statistică, producția agricolă din Republica Moldova s-a redus cu 27,1% în comparație cu anul precedent [2]. Ponderea agriculturii în produsul intern brut, în decursul ultimelor două decenii, s-a redus de la 31% la 10,2% [3].

Motivul de bază al declinului agriculturii, în Republica Moldova, îl constituie insuficiența cronică a finanțării acesteia. Mijloacele financiare proprii ale producătorilor agricoli sunt modeste, subvențiile bugetare – mici, proiectele investiționale cu oferirea granturilor – insuficiente, mijloacele de împrumut – scumpe etc.

În situația creată, ar putea crește importanța finanțării agriculturii de către sectorul bancar național, care, pe fundalul penuriei generale, este unul relativ eficient, înregistrând, anual, creșterea profiturilor.

Cu toate acestea, gama produselor de credit ale băncilor autohtone, pentru producătorii agricoli, este limitată, iar ponderea creditului agricol în portofoliile de credit ale acestora – modestă.

În articol, este analizată evoluția creditului agricol în sistemul bancar național, în perioada 2016-2020, sunt evidențiate tendințele

the national economy. The country has an enormous potential for development of the agricultural sector. The Republic of Moldova is the second largest country in the world as arable land, calculated as a percentage of its total surface area. Out of 2,5 million hectares of agricultural land, which represents 53,7% of the country's total territory, 1,8 million hectares or 73,8% is arable land. 80% of the agricultural territory of the Republic of Moldova is represented by cernoziom [1]. And 1,5 million hectares of agricultural land are privately owned.

At the same time, agriculture in the Republic of Moldova is inefficient, the sector has low productivity, investments in the field are low and the costs are exaggerated. The World Bank, for years, reports that the sector's productivity is more than two times lower as the European average, which is comparable to that of Europe half a century ago. Domestic agricultural producers have become uncompetitive on the foreign and even domestic market, with increasing imports rates of agri-food products. In 2020 alone, according to data published by the National Bureau of Statistics, agricultural production in the Republic of Moldova decreased by 27.1% compared to the previous one [2]. The share of agriculture in the gross domestic product, during the last two decades, has decreased, from 31% to 10.2% [3].

The main reason for the decline in agriculture in the Republic of Moldova is the chronic lack of financing. Farmers' own financial means are modest, small budgetary subsidies, insufficient investment projects with grants, expensive loan facilities, etc.

In the created situation, the funding of agriculture by the national banking sector could increase, which, against the background of general shortage, is relatively efficient, with profits rising every year.

However, the range of credit products of domestic banks for agricultural producers is narrow and the share of agricultural credit in their credit portfolios is modest.

In this article, is analysed the evolution of agricultural credit in the national banking system during the period 2016-2020, are highlighted the trends in the lending of agricultural producers, emphasising the existing deficiencies in the lending of agricultural producers, and are

conturate de creditare a producătorilor agricoli, elucidate deficiențele existente în creditarea producătorilor agricoli, argumentate recomandările privind modernizarea creditării bancare a afacerilor din agricultură în contextul particularităților generale ale producției agricole, dar și a conjuncturii economice curente.

Metode aplicate

Specificul subiectului cercetat reclamă metode statistice de investigație științifică, precum: formarea bazei de date; sistematizarea colectivității de date observate; calcularea indicatorilor statistici absoluți, relativi și derivați; precum și prezentarea rezultatelor prelucrării datelor în formă de serii, tabele și diagrame.

Pentru baza de date, au fost colectate și organizate informațiile numerice cu referire la portofoliile de credit ale celor 11 bănci din cadrul sistemului bancar național. Baza de date este prezentată sub forma mai multor tabele, dintre care trei sunt incluse în articol. Sistematizarea datelor statistice acumulate s-a realizat prin separarea informației cercetate în grupuri omogene de unități după caracteristicile din programul observării, și anume, valută, creditor etc. Calcularea indicatorilor statistici s-a realizat în conformitate cu metodologiile comune, fapt care a permis sintetizarea indicilor de apreciere globală cantitativă a creditului agricol bancar din punctul de vedere al compoziției, structurii, schimbării în timp și al legăturii reciproce cu alte manifestări. În vederea vizualizării tendințelor subiectelor cercetate, au fost folosite, concomitent cu instrumentele statisticii numerice și cele ale statisticii grafice. Combinarea metodelor menționate a permis formarea unei imagini suficient de clare și obiective privind creditarea sectorului agricol de către sistemul bancar național.

Rezultate și discuții

Obiectul cercetării, după cum s-a menționat, îl constituie creditul agricol oferit de sistemul bancar național în perioada 2016-2020. Într-o serie de tabele, va fi reflectată evoluția cantitativă a acestuia, structurat pe bănci în funcție de valuta creditului.

În tabelul 1, sunt prezentate datele care caracterizează creșterea absolută a portofoliului de credit agricol, al sistemului bancar din Republica Moldova, în perioada analizată.

argued the recommendations on the modernization of bank lending of agricultural businesses in the context of the general particularities of agricultural production, but also of the current economic situation.

Applied methods

The peculiarity of the subject under investigation requires statistical methods of scientific investigation, such as: formation of a database; systematization of the observed data collection; calculation of absolute, relative and derived statistical indicators; and presentation of the data processing results in the form of series, tables and charts.

Numerical information on the credit portfolios of the 11 banks in the national banking system was collected and organized for the database. The database is presented in the form of several tables, three of which are included in the article. Systematization of the accumulated statistical data has been carried out by separating the investigated information into homogeneous groups of units by the characteristics of the observation program, namely, currency, creditors, etc. The calculation of statistical indicators was carried out in accordance with common methodologies, which allowed the quantitative overall assessment indicators of agricultural bank credit to be summarized in terms of composition, structure, change over time and interrelationship with other events. In order to visualize trends of the topics under investigation, they were used, in conjunction with the tools of numerical statistics and those of graph statistics. The combination of these methods has made it possible to build up a sufficiently clear and objective picture of the lending of the agricultural sector by the national banking system.

Results and discussions

The aim of the research, as mentioned above, is the agricultural credit provided by the national banking system in the period 2016-2020. In a series of tables, its quantitative evolution structured by bank according to the currency of the credit will be reflected.

In table 1, the data characterizing the absolute growth of the agricultural credit portfolio of the banking system in the Republic of Moldova during the period under review are presented.

Tabelul 1/Table 1

**Creșterea absolută a creditului agricol în sistemul bancar din Republica Moldova,
în perioada 2016-2020, mln lei/ The absolute increase in agricultural credit
in the banking system of the Republic of Moldova, between 2016-2020, mln MDL**

Ani/Years valuta/currency	2016			2018			2019			2020		
	MDL	Valută/ currency	Sumar/ Total	MDL	Valută/ currency	Sumar/ Total	MDL	Valută/ currency	Sumar/ Total	MDL	Valută/ currency	Sumar/ Total
Bănci/ Banks												
B.C. Moldova Agroindbank S.A.	483,3	321,0	804,3	580,6	223,2	803,8	725,1	295,0	1020,1	1153,7	263,8	1417,5
B.C. Comerțbank S.A.	17,2	2,7	19,9	29,4	31,0	60,4	25,2	55,0	80,2	23,2	45,3	68,5
B.C. EuroCreditBank S.A.	5,1	1,7	6,8	61,8	4,1	65,9	87,1	3,6	90,7	113,9	3,5	117,4
B.C. Energbank S.A.	81,2	41,2	122,4	80,4	43,0	123,4	60,5	41,9	102,4	46,1	24,0	70,1
B.C. Eximbank S.A.	97,9	72,7	170,6	36,7	6,9	43,6	21,7	78,5	100,2	94,8	6,0	100,8
B.C. FinComBank S.A.	110,0	6,7	116,7	173,3	7,9	181,2	198,3	9,0	207,3	221,0	17,5	238,5
B.C. OTP Bank S.A.	31,5	38,1	69,6	50,2	111,4	161,6	79,3	127,5	206,8	137,3	207,0	344,3
B.C. Moldindconbank S.A.	291,1	241,9	533,0	170,1	126,8	296,9	177,9	48,2	226,1	248,6	55,9	304,5
B.C. Pro Credit Bank S.A.	351,7	64,6	416,3	528,5	158,4	686,9	600,6	159,4	760,0	760,1	215,2	975,3
B.C.R. Chișinău S.A.	2,2	21,9	24,1	2,4	0,3	2,70	3,4	0,7	4,10	8,5	33,9	42,40
B.C. Victoriabank S.A.	69,7	198,6	268,3	128,7	134,6	263,30	134,1	108,4	242,5	142,9	96,3	239,2
Sumar/ Total	1540,9	1011,1	2552,0	1842,1	847,6	2689,0	2113,2	927,2	3040,4	2950,1	968,4	3918,5

Sursa: calcule realizate în baza sursei [6]/ Source: calculations based on [6]

Informația reflectată în tabel ilustrează tendințele cantitative ale creditului agricol în sistemul bancar național, per ansamblu și în mod separat pentru fiecare bancă. După cum se observă, valoarea portofoliului sumar consolidat al creditului agricol din întregul sistem bancar a crescut de la 2 552,0 mln lei în 2016, până la 3 918,5 mln lei în 2020. În același timp, valoarea portofoliului consolidat în monedă națională a crescut de la 1 540,9 mln lei până la 2 950,1 mln lei, iar valoarea portofoliului consolidat în valută, din contra, s-a diminuat de la 1 011,1 mln lei până la 968,4 mln lei. Frunzașă în creditarea sectorului agrar rămâne a fi, tradițional, BC „Moldova-Agroindbank” S.A. Portofoliul de credit agricol al băncii, în perioada analizată, a evoluat de la 804,3 mln lei până la 1 417,3 mln lei.

Un indicator de nivel special al creditului agricol bancar îl constituie ponderea acestuia în portofoliul de credit consolidat.

În tabelul 2, este prezentată evoluția ponderii creditului agricol în portofoliul de credit consolidat al sistemului bancar din Republica Moldova, în perioada 2016-2020, în lei.

The information presented in the table illustrates the quantitative trends of agricultural credit in the national banking system, as a whole and separately for each bank. As can be noted, the value of the consolidated summary portfolio of the agricultural credit in the entire banking system increased from MDL 2 552,0 billion in 2016 to MDL 3 918,5 billion in 2020. At the same time, the value of the consolidated portfolio in national currency increased from MDL 1 540,9 billion to MDL 2 950,1 billion, and the value of the consolidated portfolio in foreign currency, on the contrary, decreased from MDL 1 011,1 billion to MDL 968,4 billion. The leader in the lending of the agrar sector remains to be, traditionally, BC “Moldova-Agroindbank” S.A. the bank’s agricultural credit portfolio, in the period analysed, evolved from MDL 804,3 million to MDL 1 417,3 million.

A special level indicator of bank agricultural credit represents its share in the consolidated credit portfolio.

Table 2 shows the evolution of the agricultural credit share in the consolidated credit portfolio of the banking system of the Republic of Moldova, in the period 2016-2020, in MDL.

Tabelul 2/ Table 2

Evoluția ponderii creditului agricol în portofoliul de credit al sistemului bancar din Republica Moldova, în perioada 2016-2020, %/ The evolution of the share of agricultural credit in the credit portfolio of the banking system from the Republic of Moldova, during 2016-2020, %

Bănci/ Banks	Ani/ Years	2016	2017	2018	2019	2020
B.C. „Moldova-Agroindbank” S.A.		7,46	7,00	6,47	7,16	9,09
B.C. „COMERTBANK” S.A.		4,36	6,32	9,77	11,11	8,00
B.C. „EuroCreditBank” S.A.		2,95	8,13	13,74	16,62	20,83
B.C. „Energbank” S.A.		13,98	13,41	13,16	11,02	9,05
B.C. „Eximbank” S.A.		8,73	6,85	5,92	8,70	6,14
„FinComBank” S.A.		10,65	10,15	12,07	12,51	15,90
OTP Bank S.A.		1,71	2,54	2,99	3,30	4,48
B.C. „Moldindconbank” S.A.		6,81	6,33	4,37	2,99	3,73
B.C. „ProCreditBank” S.A.		20,07	26,14	31,55	30,48	30,05
B.C.R. Chișinău S.A.		5,48	1,01	0,34	0,56	4,48
B.C. „Victoriabank” S.A.		5,39	5,95	7,32	5,97	5,13
Sistemul bancar/ Banking sector		7,34	7,43	7,59	7,53	8,59

Sursa: calcule realizate în baza sursei [6] / Source: calculations based on [6]

Din cele ilustrate în tabel, se observă că ponderea creditului bancar în portofoliul de credit al sistemului bancar, în perioada analizată, a avut tendință constantă de creștere, însă sporul a constituit doar 1,25%. Aceasta denotă că politica de credit agricol, în ansamblul sistemului bancar, nu s-a schimbat. Nu s-a schimbat esențial nici atitudinea băncilor față de producătorii agricoli. Cu toate acestea, se vede că o treime din portofoliul de credit al B.C. ProCreditBank” S.A. revine creditului agricol, această cotă crescând, în perioada 2016-2020, cu peste 10 la sută. În același timp, o creștere spectaculoasă a ponderii creditului agricol în portofoliul de credit are loc la B.C. „EuroCreditBank” S.A., care, în perioada analizată, a fost majorată de 7 ori, de la 2,95%, în 2016, până la 20,83% în 2020. O creștere modestă, de 1,69%, a înregistrat B.C. „Moldova-Agroindbank” S.A. De altfel, în 2018, indicatorul respectiv coborâse până la 6,47%.

Pentru a forma o imagine mai complexă asupra creditului agricol bancar, vom face o introspecție a dinamicii portofoliului sumar de credit agricol al băncilor.

În tabelul 3, sunt prezentate datele care caracterizează creșterea relativă a portofoliului de credit agricol al sistemului bancar din Republica Moldova în perioada 2016-2020.

From the table data can be noted that the share of bank credit in the banking system's credit portfolio over the period under review was steadily increasing, but the increase was only 1,25%. This shows that agricultural credit policy, in the entire the banking system, has not changed. Nor has the banks' attitude toward agricultural producers changed fundamentally. However, one third of the credit portfolio of B.C. “ProCreditBank” S.A. is allocated to the agricultural credit, which increased by more than 10 per cent between 2016 and 2020. At the same time, a spectacular increase in the share of agricultural credit in the credit portfolio takes place in the B.C. “EuroCreditBank” S.A., which in the period under review increased 7 times, from 2,95% in 2016 to 20,83% in 2020. A modest increase of 1,69% registered by B.C. “Moldova-Agroindbank” S.A., in 2018, the respective indicator was down to 6,47%.

In order to form a more complex picture of the agricultural banking credit, we will make an insight into the dynamics of the banks' summary agricultural credit portfolio.

Table 3 shows the data characterizing the relative growth of the agricultural credit portfolio of the banking system in the Republic of Moldova in the period 2016-2020.

Table 3 / Table 3

Creșterea relativă a portofoliului de credit agricol al sistemului bancar din Republica Moldova, în perioada 2016-2020, %/ The relative growth of the agricultural credit portfolio of the banking system in the Republic of Moldova in the period 2016-2020, %

Bănci/Banks	Creșterea relativă cu bază în lanț/ Chain-based relative growth				Creșterea relativă cu bază fixă/ Relative increase with fixed base			
	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2017/ 2016	2018/ 2016	2019/ 2016	2020/ 2016
B.C. „Moldova-Agroindbank” S.A.	95,2	104,9	126,9	138,9	95,2	99,9	126,8	176,2
B.C. „Comerțbank” S.A.	171,3	177,1	132,7	85,4	4,2	7,5	9,9	8,5
B.C. „EuroCreditBank” S.A.	422,0	229,6	137,6	129,4	3,5	8,1	11,2	14,6
B.C. „Energbank” S.A.	98,3	102,4	82,9	68,4	14,9	15,3	12,7	8,7
B.C. „Eximbank” S.A.	66,3	38,5	229,8	100,6	14,0	5,4	12,4	12,5
„FinComBank” S.A.	113,0	137,3	114,4	115,0	16,4	22,5	25,7	29,6
OTP Bank S.A.	177,1	131,0	127,9	166,4	15,3	20,0	25,7	42,8
B.C. „Moldindconbank” S.A.	75,7	73,5	76,1	134,6	50,2	36,9	28,1	37,8
B.C. „ProCreditBank” S.A.	126,6	130,3	110,6	128,3	65,5	85,4	94,4	121,2
B.C.R. Chișinău S.A.	26,9	41,5	151,8	1034,1	0,8	0,3	0,5	5,2
B.C. „Victoriabank” S.A.	86,4	113,4	92,1	98,6	28,8	32,7	30,1	29,7
Total	97,5	108,1	113,0	128,9	97,5	105,4	119,1	153,5

Sursa: calcule realizate în baza sursei [6]/Source: calculations based on [6]

Indicatorii de dinamică, prezentați în tabel, caracterizează evoluția creditului agricol bancar în perioada analizată. Tendința generală este pozitivă, de la an la an, portofoliul de credit agricol bancar crește constant, pentru ca, în 2020, să înregistreze un spor de 53,5%. Cea mai semnificativă creștere a fost în ultimul an al perioadei analizate, în care creditul agricol bancar a crescut cu aproape o treime, în comparație cu anul precedent.

Dintre bănci, poate fi evidențiată B.C. „Moldova-Agroindbank” S.A., care, în ultima perioadă, substanțial a sporit portofoliul de credit agricol, majorându-l pe parcursul perioade analizate cu 76,2%.

Pentru obiectivitate, vom menționa că creșterea portofoliului de credit agricol bancar a avut loc pe fundalul proceselor monetare de majorare a masei monetare, perpetuare a inflației, respectiv, creșterii prețurilor, sporirii volumului portofoliului de credit bancar, dar și, în ansamblu, al organizațiilor de credit etc., fapt care șterge din valoarea reală a mijloacelor de împrumut bancar direcționate spre producătorii agricoli.

The dynamic indicators, presented in the table, characterize the evolution of agricultural bank credit over the period under review. The overall trend is positive, from year to year, the agricultural bank credit portfolio is steadily increasing, with a view to a 53,5% increase in 2020. The most significant increase was in the last year of the analysed period, where agricultural bank credit increased by almost a third compared to the previous year.

Among the banks, can be noted B.C. “Moldova-Agroindbank” S.A., which, lately, has substantially increased the agricultural credit portfolio, increasing it during the analysed periods by 76.2%.

For objectivity, we will mention that the growth of the agricultural bank credit portfolio has taken place against the background of monetary processes of increasing the monetary mass, perpetuating inflation, i.e. increasing prices, increasing the volume of the bank credit portfolio, but also, overall, of credit organizations, etc., this removes the real value of bank lending to agricultural producers.

Așadar, analiza evoluției creditului agricol în sistemul bancar național semnaleză tendințe de stagnare. Nu se înregistrează o creștere reală a portofoliului de credite agricole. Creditul agricol bancar nu crește nici ca pondere în ansamblul surselor de finanțare a agriculturii. Astfel, potențialul creditului agricol bancar în finanțarea agriculturii nu este valorificat la justa valoare.

Analiza situației create denotă faptul că creditul agricol este influențat negativ de o suită de factori specifici, care generează riscuri financiare potențiale.

Dintre aceștia vom evidenția câțiva, în opinia noastră, mai importanți.

Entitățile din agricultură rămân a fi debitori vulnerabili, grație instabilității sporite a stării financiare în care se află. Cauzele sunt diferite, unele mai mult sau mai puțin obiective. Producția agricolă autohtonă este strâns dependentă de condițiile climatice, care, în ultimele decenii, se manifestă tot mai agresiv, cauzând importante pierderi materiale agricultorilor. Producția agricolă din Republica Moldova nu este profitabilă. Costurile mari din agricultură fac produsele agricole neconcurențiale, atât pe piața internă și, mai cu seamă, pe piețele externe. De aceea, desigur, ciclul sezonier al producției agricole, care distorsionează fluxurile financiare ale agricultorilor, creează, la faza de avansare a resurselor, mari deficite. Și în final, conjunctura economico-financiară internă și externă nefavorabilă, se caracterizează prin majorări de prețuri, inclusiv la bunurile cu destinație agrară (combustibil, îngrășăminte, tehnică, echipamente, materiale de construcție etc.).

Tranzacțiile băncilor cu credite agricole, de regulă, sunt mai puțin profitabile. Cauzele rezidă în faptul că s-a conturat un comportament de „compasiune” a băncilor, instituții financiare supra-profitabile, față de agricultori, truditari permanent aflați în penurie financiară. Banca poate să cedeze puțin la rata dobânzii sau la comisioane. Având în vedere durata circuitului valorilor în ciclul productiv-comercial agrar, esențial extins din cauza dificultăților asociate cu vânzarea majorității produselor de proveniență fitotehnică și zootehnică, putem concluziona că și termenul creditului agricol este, relativ, extins. Aceste circumstanțe influențază în sens de diminuare profiturile băncilor, fapt care predetermină comportamentul financiar al ultimelor.

Thus, the analysis of the agricultural credit evolution in the national banking system points to stagnation. Real growth the agricultural credit portfolio does not record. Nor does the agricultural banking credit increase in the overall funding sources of agriculture. Thus, the potential of agricultural banking credit in the financing of agriculture is not harnessed to the right value.

The analysis of the situation created shows that agricultural credit is negatively influenced by a number of specific factors which give rise to potential financial risks.

Among them we will highlight some, in our view, more important.

Agricultural entities remain vulnerable debtors, due to the increased instability of their financial situation. The causes are different, some more or less objective. Domestic agricultural production is highly dependent on climate conditions, which, in recent decades, are becoming increasingly aggressive, causing significant material losses to farmers. Agricultural production in the Republic of Moldova is not profitable. The high costs of agriculture make agricultural products uncompetitive, both on the internal market and, above all, on the external markets. Thus, obviously, the seasonal cycle of agricultural production, which distorts the financial flows of farmers, creating large deficits at the resource advance stage. Finally, the unfavourable domestic and external economic and financial situation, characterized by price increases, including for agricultural goods (fuel, fertilizers, technical, equipment, construction materials, etc.).

Agricultural credit transactions by banks are usually less profitable. The causes are the fact that “compassion” behaviour of banks, which are over-profitable financial institutions, has emerged against farmers, who are permanently in financial shortage. The bank may give up a little at interest rate or commission rates. Given the duration of the value cycle in the agricultural production and commercial cycle, which is essentially extended due to the difficulties associated with the sale of most products of plant-technical and livestock origin, we can conclude that the term of agricultural credit is also relatively extended. These circumstances have a downward impact on banks’ profits, which predetermines the financial behaviour of the latter.

O circumstanță generatoare de risc o constituie problema garantării creditelor angajate de entitățile din agricultură. Potențialul tehnico-material al acestora este modest, edificiile vechi, tehnica și agregatele – uzate fizic și moral. Agricultorii nu dispun de alte genuri de active cu grad înalt de lichiditate.

De altfel, nu numai factorii evidențiați mai sus, ziși „obiectivi”, frânează sporirea rolului creditului agricol bancar în finanțarea afacerilor din agricultură. Concomitent cu aceștia, există și factori „subiectivi”.

Creditarea agriculturii, de către bănci, nu ține cont întotdeauna de particularitățile aspre ale procesului de producere din acest sector al economiei, care provoacă un necesar suplimentar de resurse financiare. Nu se iau în calcul nici condițiile economice create, în acest sector al economiei: diferențierea economică colosală între entitățile agrare, inegalitatea accesibilității la resurse financiare, concurența neloială pe piețele de desfacere etc. [5], care sunt niște defectuoșități ale mecanismului de creditare a producătorilor agricoli, de altfel, create și dominate de creditori, incompatibilitatea acestora cu situația financiară precară a majorității producătorilor din agricultură, fapt care a condus la inaccesibilitatea resurselor de credit bancare pentru cea mai mare parte a entităților agricole, iar în acest sens, s-a îngreunat nu numai reproducerea extinsă, dar și reproducerea simplă, ceea ce ar însemna faliment.

Sporirea rolului sistemului bancar în finanțarea rambursabilă a agriculturii constituie un imperativ nu numai pentru sectorul agrar, dar și pentru sectorul bancar. Interesul băncilor este alimentat de tendința de majorare a resurselor de credit, respectiv valorificarea fondurilor proprii și atrase de acestea.

Așadar, existența excedentului de resurse de credit în sectorul bancar și capitalizarea băncilor cu ritm sporit, pe de o parte, și valorificarea altor posibilități de investire, pe de altă parte, impun băncile să-și întoarcă privirile tot mai mult spre segmentele de clienți, care, cu puțin timp în urmă, le ignorau, cum ar fi cel retail sau ramuri cu rentabilitate joasă. În acest sens, băncile dezvoltă liniile produselor de credit, inclusiv de credit agricol.

Businessul bancar autohton este suficient de profitabil. Factorii acestui progres sunt diferiți, unii mai obiectivi, alții mai puțin. Băncile, la etapa actuală, pot să se includă în ameliorarea

A risk-bearing circumstance is the problem of guaranteeing the loans committed by agricultural entities. They have a modest technical and material potential, old buildings, techniques and aggregates – physically and morally worn. Farmers do not have other kinds of highly liquidity assets.

Moreover, it is not only the factors outlined above, also known as “objective”, that are holding back the increasing role of agricultural credit in financing agricultural businesses. At the same time, there are “subjective” factors.

Banks’ lending to agriculture does not always take into account the sharp features of the production process in this sector of the economy, which is causing an additional need for financial resources. Neither do the economic conditions created in this sector of the economy are taken into account: the colossal economic differentiation between agricultural entities, the inequality of accessibility to financial resources, unfair competition in the markets, etc. [5], which are credit mechanism malfunctions of lending to agricultural producers, which was created and dominated by creditors, its incompatibility with the poor financial situation of most agricultural producers, which has led to the inaccessibility of bank credit resources for most agricultural entities, and in this respect, not only extensive reproduction but also simple reproduction, which means bankruptcy, has become more difficult.

Increasing the role of the banking system in refundable agricultural financing is imperative not only for the agricultural sector but also for the banking sector. Banks’ interest is fuelled by the tendency to increase their credit resources, namely to use and attract own funds.

Therefore, the existence of surplus credit resources in the banking sector and the capitalization of fast-moving banks, on the one hand, and the use of other investment opportunities, on the other, require banks to refer more and more to segments of customers, which were not long ago ignored by them, such as retail or low-return branches. In this respect, banks develop lines of credit products, including agricultural credit.

The domestic banking business is profitable enough. The factors of this progress are different, some more objective, others less. The banks, at the present stage, can be included in improving the agricultural credit mechanism in

mecanismului creditului agricol în favoarea unei ramuri a economiei de asemenea importanță majoră, cum este agricultura.

În baza ideilor expuse, pot fi dezvoltate instrumente financiare clare, transparente și, în același timp, eficiente, care ar impulsiona finanțarea afacerilor agricole prin creditul agricol bancar.

Concluzii

Impulsionarea extinderii creditului agricol bancar este posibilă pe diferite căi.

Se impune diversificarea gamei de produse de credit, cu caracteristici atrăgătoare. Băncile ar trebui să se concentreze pe producătorul agricol, pe nevoile lui proprii, iar tratarea să fie individuală, cu personalizarea elementelor produselor de credit (scadență, rată a dobânzii, perioadă de grație, garantare etc.).

Rămâne actuală perfecționarea continuă a mecanismului de creditare bancară a producătorilor agricoli. În acest sens, elementul-cheie este politica de creditare, pentru domeniul agricol, a fiecărei bănci și a sistemului bancar în ansamblu, orientată spre extinderea activităților de creditare a agriculturii prin implementarea facilităților de acces la creditul agricol bancar.

Cu toate că, pe parcursul perioadei analizate, forțele pieței au influențat diminuând ratele dobânzilor bancare, acestea, la creditele pentru entitățile din agricultură, au rămas împovărătoare. Odată cu facilitățile acordate de bănci, mai ales în contextul comisioanelor, este necesară subvenționarea dobânzilor percepute la creditele agricole. Subvenționarea dobânzii este principalul instrument de susținere a stabilității financiare a producătorilor agricoli și cel mai semnificativ din punctul de vedere al finanțării alocate. În acest scop, în sistemul bancar poate fi creat un fond de subvenționare a dobânzii, care ar acumula mijloace de diferită proveniență – alocații bugetare, vărsăminte ale băncilor, fonduri europene etc.

Concomitent cu fondul de subvenționare a dobânzilor, poate fi dezvoltat și fondul de garantare a creditelor agricole, în care rolul de pivot i-ar reveni statului.

Dezvoltarea mecanismului creditului agricol bancar este imposibilă fără adaptarea mecanismelor de asigurare a bunurilor agricole. Aceasta trebuie să urmărească despovărea financiară a agricultorilor, crearea fondurilor de asigurare suficiente, dispersarea anumitor genuri de riscuri, mai ales a celor de natură climaterică.

favour of an economy branch of such a major importance as agriculture.

On the basis of these ideas, clear, transparent and at the same time effective financial instruments can be developed, which would boost the financing of agricultural businesses through bank agricultural credit.

Conclusions

Boosting the expansion of agricultural bank credit is possible in various ways.

There is a need to diversify the range of credit products with attractive features. Banks should focus on the agricultural producer, its own needs, and the treatment should be individual, with the customization of the elements of credit products (maturity, interest rate, grace period, guarantee, etc.).

The ongoing improvement of the bank credit facility for agricultural producers remains present. In this respect, the key element is the agricultural credit policy of each bank and the banking system as a whole, which is geared toward expanding the lending activities of agriculture through the implementation of facilities for access to agricultural bank credit.

Although market forces had a very low impact on bank interest rates during the analysed period, they remained burdensome on loans to agricultural entities. With the facilities granted by banks, particularly in the context of fees, it is necessary to subsidize the interest rates charged on agricultural loans. Interest subsidies are the main instrument to support the financial stability of agricultural producers and most significant in terms of the funding allocated. To this end, an interest subsidy fund could be set up in the banking system, which would accumulate resources of different origin – budgetary allocations, bank payments, European funds, etc.

Along with the interest subsidy fund, the fund for guaranteeing agricultural credits can also be developed, in which the role of a pivot would lie with the state.

It is impossible to develop an agricultural banking credit mechanism without adapting the mechanisms for the insurance of agricultural goods. This must be aimed at financial unburdening of farmers, creating sufficient insurance funds, spreading certain kinds of risks, particularly those of a climate nature.

The promotion of agricultural credit is extremely important, as it leads to an acceleration of sustainable economic and social

Promovarea creditului agricol este extrem de importantă, deoarece aceasta determină o accelerare a dezvoltării economico-sociale durabile prin valorificarea superioară a potențialului agricol.

development by making better use of agricultural potential.

Bibliografie/ Bibliography:

1. URSU, A. *Solurile Moldovei*. Chișinău. Editura Știința, 2012. 323 p. ISBN : 978-9975-67-647-2
2. UNTILĂ, Stela. Producția agricolă din Republica Moldova s-a redus cu aproape 30% în 2020 față de anul precedent. *NewsMaker*, 30 ianuarie 2021 [online]. [citată la 30.11.2021]. Disponibil: <https://www.newsmaker.md/ro/2021/01/30/productia-agricola-din-moldova-s-a-reduc-cu-aproape-30-in-2020-fata-de-anul-precedent> — NewsMaker.
3. Contribuția activităților economice la formarea PIB, prețuri curente, CAEM Rev.2 pe Activități economice și Ani. *Banca de date statistice Moldova* [online]. [citată la 30.11.2021]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_SCN2008_CNT010_Resurse/CNT010072.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802%22%20class%3D%22link_mail.
4. Structura portofoliului de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova (pe ramuri). *Banca Națională a Moldovei*: baza de date interactive [online]. [citată 21 ianuarie 2022] Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB7.xhtml>.
5. ШКАРУПА, Е. А.; ПЕРЕХОДОВ П. П. Кредитование сельского хозяйства: особенности, проблемы, тенденции развития. *Региональная экономика: теория и практика* [электронный ресурс]. Москва, 2012, № 44 (275), с. 52-56 [цитирован 20.10.2021]. Доступен: <https://kreditovanie-selskogo-hozyaystva-osobennosti-problemy-tendentsii-razvitiya>.